sanasto

LAUSUNTO

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle
Asia: HE 175/2026 vp

Sanaston lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Sanasto ry, Sanasto rf on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Edustamme yli 20 000 kirjallisuuden tekijää. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Suomen tietokirjailijat ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Finlands svenska författareförening rf.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua luvusta Taide ja kulttuuri (29.80).

Sanaston pääviestit

- Vuoden 2027 talousarvion momentille 29.80.41 tulee lisätä 1,2 miljoonan euroa lainauskorvauksia varten. Ilman lisärahoitusta kirjallisuuden tekijän lainakohtainen korvaus laskee Sanaston laatiman ennusteen mukaan 25 sentistä 23 senttiin, eli alimmalle tasolle kymmeneen vuoteen. Teosten kirjastokäytön jatkuva kasvaminen ei saa johtaa siihen, että tekijöille käytöstä maksettava korvaus pienenee.
- Talousarvioesityksessä vuoden 2027 lainauskorvauksiin on käytettävissä 650 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2026, jolloin korvaustason säilymistä edes nykyisellä, jo madaltuneella tasolla turvattiin kertaluonteisella lisärahoituksella ja aiemmalta vuodelta siirretyllä määrärahalla. Samaan aikaan fyysisten kirjalainojen määrän arvioidaan kasvavan yli 2,5 miljoonalla lainalla.
- Esittämämme 1,2 miljoonan euron lisäys ei korota lainakohtaista korvausta, vaan sillä turvataan vuodelle 2027 nykyinen 25 sentin korvaustaso lainamäärien kasvaessa.

Vuoden 2027 määräraha ei riitä korvaustason säilyttämiseen

Lainauskorvaus on tekijänoikeuslakiin perustuva korvaus tekijälle siitä, että hänen teoksiaan lainataan kirjastoista. Yhdestä kirjalainasta kirjailijoille ja kääntäjille maksettavan korvauksen suuruuteen vaikuttavat sekä käytettävissä oleva määräraha että korvaukseen oikeuttavien kirjalainojen määrä.

Vuonna 2026 lainauskorvauksiin oli käytettävissä yhteensä 17,828 miljoonaa euroa. Vuonna 2027 määräraha olisi talousarvioesityksen perusteella **17,178 miljoonaa euroa**, eli 650 000

euroa vähemmän kuin vuonna 2026. Vuonna 2026 määrärahaan osoitettiin sekä 200 000 euroa valtion jakamattomia varoja että siirtomäärärahaa 450 000 euroa.

Fyysisten kirjalainojen määrän arvioidaan kasvavan edelleen voimakkaasti: vuonna 2026 lainoja arvioidaan olevan jälleen yli 2,5 miljoonaa enemmän kuin vuonna 2025. Yleisten kirjastojen fyysisten kirjalainojen määrä on kasvanut yli 3 prosentin vuositahtia jo useiden vuosien ajan.

Ilman lisärahoitusta 650 000 euroa pienempi määräraha on siis jaettava ensi vuonna yhä suuremmalle määrälle lainoja. Se johtaa suoraan kirjallisuuden tekijöiden lainakohtaisen korvauksen laskuun. Kirjallisuutta käytetään entistä enemmän, ja kirjallisuuden tekijöille maksetaan korvausta siitä entistä vähemmän.

Tekijän lainakohtainen korvaus on jo laskenut nopeasti

Kirjallisuuden tekijän lainakohtainen korvaus oli **31 senttiä** vuonna 2023. Vuonna 2026 korvaustaso on 25 senttiä (jo vuonna 2026 lainakohtaisen korvauksen säilyminen 25 sentissä vaati lisärahoitusta sekä siirtomäärärahan että nk. joululahjarahojen muodossa).

Ilman lisärahoitusta vuonna 2027 maksettava korvaus laskee Sanaston laatiman ennusteen mukaan noin **23 senttiin lainalta**. Tällöin korvaus olisi laskenut neljässä vuodessa yli neljänneksen.

Kirjastolainaamisen kasvu on myönteinen kehitys ja osoitus kirjastojen ja kirjallisuuden vahvasta asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Nykyisellä määrärahamekanismilla lainamäärien kasvu kuitenkin samalla heikentää teosten tekijöille maksettavaa korvausta.

Mitä enemmän kirjallisuutta lainataan, sitä pienemmäksi tekijän yhdestä lainasta saama korvaus muodostuu, ellei määräraha seuraa lainamäärien kehitystä.

1,2 miljoonan euron lisäys säilyttäisi nykyisen korvaustason

Sanaston arvion mukaan lainauskorvausmäärärahan tulisi vuonna 2027 olla noin 18,4 miljoonaa euroa, jotta vuoden 2026 noin 25 sentin lainakohtainen korvaustaso voitaisiin säilyttää ennustetulla lainamäärällä.

Tämä edellyttää noin **1,2 miljoonan euron lisäystä** talousarvioesityksen mukaiseen määrärahaan.

On olennaista huomata, ettei tämä lisäys korota lainakohtaista korvausta, vaan säilyttää nykyisen, jo laskeneen korvaustason. Lainauskorvauksen reaaliarvo ja suhde pohjoismaiseen

tasoon ovat pidemmän aikavälin kysymyksiä, joihin Sanasto on toistuvasti pyytänyt ratkaisua, ja joista eduskuntakin on tehnyt lausuman jo vuonna 2021.

Vuodelle 2027 osoitettavalla 1,2 miljoonan euron lisäyksellä estettäisiin nykyisen korvaustason heikkeneminen.

Valtiovarainvaliokunta on aiemminkin turvannut määrärahan riittävyyttä

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt useiden vuosien aikana talousarviokäsittelyissä huomiota lainauskorvausmäärärahan merkitykseen ja riittävyyteen. Viime vuosina määrärahaan on myös tehty eduskuntakäsittelyssä lisäyksiä.

Vuoden 2027 tilanteessa lisäyksen tarve voidaan osoittaa poikkeuksellisen suoraviivaisesti ennakoitujen lainamäärien perusteella. Jos lisäystä ei tehdä, kirjallisuuden tekijöiden saama korvaus pienenee, vaikka heidän teostensa käyttö kirjastoissa kasvaa.

Sanaston esitys

Sanasto esittää, että vuoden 2027 talousarvion momentille 29.80.41 lisätään 1,2 miljoonaa euroa tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen. Lisäys estää lainakohtaisen korvauksen putoamisen alle kymmenen vuoden takaisen tason.

Pyydämme sivistys- ja tiedejaostoa kiinnittämään mietinnössään huomiota lainauskorvausmäärärahan riittämättömyyteen ja puoltamaan tarvittavan lisärahoituksen osoittamista momentille.

Kirjastolainaamisen kasvu on seurausta sivistyspolitiikan onnistumisesta – kirjallisuuden tekijöille maksettavan tekijänoikeuskorvauksen ei pidä sen seurauksena pienentyä.

_____

Helsingissä 14. päivänä lokakuuta 2026

Niina Vettensola
Toiminnanjohtaja
Sanasto ry, Sanasto rf